

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija paskelbė Tūkstantmečio mokyklų (TŪM) startą. Savivaldybės per 8 savaites turi pranešti savo apsisprendimą ar dalyvaus programoje. Anot sumanytojų, ši švietimo pažangos programa padės sumažinti pasiekimų skirtumus skirtingose mokyklose ir sustiprins esamas. Pokyčiai pasieks apie 150 bendrojo ugdymo mokyklų, nors visoje šalyje jų yra 977. Graži idėja aprašuose, tačiau realybė gerokai nykesnė. Tad kas gi po šia idėja slypi ir kas visgi nutylima?

Ministerija pasirinko gudrų ėjimą – iš vienos pusės savivaldybėms nurodė pačioms savo rankomis pasitvirtinti mokyklų tinklo optimizavimą. Iš kitos pusės – iš savivaldybių, iki šiol buvusių mokyklų steigėjomis, atima įgaliojimus spręsti dėl mokyklų likimo, nes tinklo taisyklės patvirtinusi Vyriausybė jas susiejo su finansavimu švietimui. Todėl akivaizdu, kad savivaldybės, norėdamos gauti TŪM finansavimą, privalės įgyvendinti Vyriausybės sprendimus. Daugiau nei pusė Lietuvos savivaldybių nepritaria pokyčiams dėl mažų klasių nefinansavimo, mokinių klasėse skaičiaus padidinimo. Dabar vidurinių mokyklų 11-ųjų klases galima formuoti po 12 vaikų. Nuo 2024 m. mažiausias vaikų skaičius klasėje galės būti 21, o nuo 2026 m. – 31 vaikas ir ne mažiau kaip dvi privalomos klasės. Nebebus finansuojamos ir klasės, kuriose mokosi iki 8 mokinių. Tad laukianti realybė akivaizdi – regionuose, kaimiškose savivaldybėse mokyklų, kuriose vaikai galės baigti visą vidurinio ugdymo programą, ženkliai sumažės.

Svarbiausiu mokyklų išlikimo veiksniu tampa mokyklų ir klasių dydis, nes TŪM programoje dalyvauti gali didesnės nei 200 vaikų turinčios mokyklos. Vadinasi mažos mokyklos pasmerkiamos uždarymui. Vien Panevėžio rajone iš šiuo metu veikiančių 7 gimnazijų užsidarys 3, ketvirtos likimas priklausys nuo vaikų skaičiaus, kuris šiandien daug vilčių neteikia. Ukmergėje liks tik miesto mokyklos ir nė vienos rajone.

O kaip gi ministerijos nuolat pabrėžiama ugdymo kokybė ir rūpestis, jog kiekvienas vaikas gautų kokybišką išsilavinimą? Vaikų skaičius klasėje ir vėl didinamas, nors mažesnėse klasėse mokytojas gali skirti gerokai daugiau dėmesio kiekvienam vaikui individualiai. Daugiau klasėje vaikų – didesnė užsikrėtimų, patyčių, smurto tikimybė. Po pertvarkos vienos mokyklos taps dar geresnėmis, o kitos ir toliau liks silpnos arba užsidarys. Stipresni mokytojai stengsis pereiti į didesnes mokyklas, turėti daugiau darbo krūvio. Tad ir vėl nukentės mažesnių mokyklų vaikų ugdymo kokybė, pasiekimų rezultatai. Regionų mokyklų vadovai ministerijai siūlo sukurti regione vieną gerą mokymo priemonių bazę, kuria visos mokyklos galėtųsi tarpusavyje dalintis. Taip būtų išspręstas itin akcentuojamas įvairesnių ir kokybiškesnių mokymo priemonių klausimas.

Į šiuos mokyklų pokyčius numatyta investuoti 210 mln. europinių lėšų ir dar 44,1 mln. iš valstybės biudžeto. Už visų tų milijonų, eilučių ir skaičiavimų valdantieji iš akiračio pametė svarbiausią sudedamąją dalį – vaiką. O jei dar vaikas iš atokaus rajono, mažos mokyklos, tai jis šioje dėlionėje tampa tik statistiniu vienetu, kuriam paprasčiausiai nepasisekė.

Jei mokykla už keliasdešimties kilometrų, vaiko kelionei reikia skirti ne mažiau kaip valandą iki pamokų pradžios. Juk Lietuva – ne Vokietija, kur visi kaimo keliai asfaltuoti. Mūsų kaimuose vaikai vežami žvyrkeliais. Anksti pakelti, kelionėje užsupti ir apsnūdę vaikai į mokslo procesą įsijungs taip pat tik su inercija. Tėvai tai įvertindami, galbūt rinksis ir kitą gyvenamąją vietą. O su ja ir naują mokyklą vaikui. Vėl stresas, nauji klasiokai, adaptacija.

Bėda tame, jog valdantieji, neva spręsdami vieną problemą, absoliučiai nemato visumos. Praėjusioje kadencijoje siekėme jaunimą sugrąžinti į regionus, į kaimus, sudarėme galimybę gauti lengvatinę paskolą būstui. Matome, jog jauni žmonės su didžiausiu ūpu renkasi gyvenimą užmiestyje, statosi namus, ūkininkauja. O kas vyksta dabar? Uždarinėjamos mokyklos, ligoninės, bibliotekos, neskiriama lėšų regionams vystyti, išvaromas verslas, kuriama aplinka, į kurią investicijų nebepritrauksi nė iš tolo. Vyksta akivaizdus regionų naikinimas. Kiekvienas valdančiųjų sprendimas paliečia konkretų žmogų, sprendžia jo likimą. Gal ir lengviausias kelias uždaryti, sugriauti, sunaikinti. Tačiau yra ir kitos durys – surasti galimybę kurti, statyti, plėsti ir išsaugoti.

Guoda Burokienė

Lietuvos Respublikos Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto narė

Seimo Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos frakcijos seniūno pirmoji pavaduotoja

